

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФЕРМЕРСЬНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Наталія Пасічник

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кардинальні зміни соціально-економічних та науково-технічних орієнтирів подальшого розвитку України визначили необхідність модернізації національної системи середньої освіти, кінцевою метою якої є підвищення ефективності підготовки нової генерації до життя та трудової діяльності в умовах ринкової економіки. В сучасних економічних умовах виникає багато принципово нових ситуацій, до яких значна більшість населення, особливо молодь, не підготована ні в теоретико-практичному, ні в психологічному планах. Тому особливого значення сьогодні набуває підвищення освітнього рівня населення в сфері економічних знань – одного з найважливіших чинників прискорення переходу нашої країни до ринку. При цьому, як показує світовий досвід, становлення ринкових відносин насамперед пов'язане з широким розвитком підприємницької діяльності та формуванням нового соціального прошарку власників – підприємців з їх специфічними цінностями та мотивами. В цих умовах виховання економічно освіченого громадянина залежить насамперед від змісту та форм освіти й тривалості цього процесу. Тому важливим завданням школи є забезпечення якісного засвоєння учнями основ економічних знань, виховання в них уміння самостійно аналізувати й адекватно оцінювати економічні процеси, формування інтересу учнівської молоді до підприємницької діяльності.

Потрібно зазначити, що процес підготовки школярів до підприємництва має як позитивні, так і негативні сторони, він гостро пов'язаний з питаннями загальнолюдської моралі. Адже в ідеалі суб'єкт підприємницької діяльності повинен бути всебічно освіченою й розвинутою особистістю і в своїй праці орієнтуватися на високий професіоналізм, самовдосконалення та через бізнес найповніше реалізуються, приносячи користь собі та суспільству.

Відомо, що для старшокласників важливе значення має свідомий вибір професії. Серйозною причиною складності їх професійного самовизначення, зокрема і щодо підприємницької діяльності, сьогодні є стихійна комерціалізація, яка мало чим пов'язана з цивілізованим підприємництвом і має ряд негативних характеристик, що приводять до деформації моральних цінностей. Старшокласники стоять перед вибором: або готувати себе до матеріального успіху у перспективі, прикладаючи зусилля до оволодіння відповідними знаннями, вміннями та якостями, або налаштуватися на примітивну комерцію, яка не потребує великого напруження, особливих знань та умінь, високого рівня інтелекту й моральних якостей, щоби досягти матеріального добробуту. Цей вибір багато в чому залежить від розуміння суті підприємництва. Відомо, що одним із важливих компонентів інтересу до певного виду діяльності є рівень інформованості про його особливості, основні вимоги і т.п. Проте аналіз відповідей учнів про особливості впливу на них різних джерел інформації показує, що інтерес до підприємництва в учнів формується головним чином через пресу, телебачення та спілкування з товаришами. Школа при цьому, на жаль, займає останнє місце. До того ж, більшість інформації професіографічного характеру середній учень отримує неповною та невпорядкованою, а досить часто деформованою. Отже, вплив на школяра щодо професійної спрямованості здійснюється в основному через зовнішні чинники.

Проведені нами дослідження діяльності багатьох шкіл Кіровограда та області свідчать, що в переважній більшості цілеспрямована профорієнтаційна робота з учнями майже не проводиться. Описи професій, які давали учні в експериментальних класах, є неконкретними й неповними. Порівняння зроблених учнями описів зі зразковими дозволяє нам визначити індекс інформованості старшокласників про професії сфери підприємницької діяльності.

$$I_1 = \frac{P_1 + 0,5 * P_2 + O / P_3}{P_1 + P_2 + P_3},$$

де P_1, P_2, P_3 – кількість учнів, що мають досить повне, часткове чи незначне уявлення про певну професію; I_1 – може змінюватися в інтервалі від 0 до 1, а отже, чим вищий середній рівень інформованості учнів про певну професію, тим ближче P_1 до 1.

Проведений нами констатуючий експеримент дозволяє твердити про досить поверхові та несистематичні уявлення старшокласників про різні компоненти професій сфери підприємницької діяльності. Так, описи загальних відомостей про професії підприємництва виявили індекс інформованості 0,75; описи умов праці показали індекс інформованості – 0,64; описи основних функцій мали індекс 0,58. Це свідчить про певний вплив різних інформаційних джерел на формування деяких знань про професії підприємницької діяльності. Але надто низькими виявились індекси за описами вимог до людини (0,20) та мети праці в сфері підприємництва (0,22). Варто зазначити, що останнім часом в Україні відбулися певні зрушення у ставленні загальноосвітньої школи до економічних знань. Міністерство освіти підтримало ініціативу окремих шкіл і дозволило за рахунок шкільного компонента вивчати в 10-11 класах такі курси, як «Основи економічних знань» та «Основи підприємницької діяльності». Але запровадження окремих спецкурсів із економіки не може розв'язати проблему формування в молоді основних компонентів культури підприємництва, здатність до творчого мислення, вміння орієнтуватися в складній та суперечливій суспільній та економічній діяльності.

Важливою проблемою загальноосвітньої школи є стимулювання й заохочування розвитку в учнів тих рис, які притаманні творчій особистості. Тому професійна орієнтація повинна не тільки сприяти формуванню життєвих цілей, а й розвивати творче начало особистості. Загальновідомо, що головним критерієм активізації людського фактора в шкільному віці є навчальна діяльність. Тому формування інтересу учнівської молоді до підприємницької діяльності, як показує зарубіжна практика, доцільно здійснювати при вивченні будь-якого шкільного предмета, насамперед – соціального циклу. Адже формування інтересу до підприємницької діяльності в старшокласників є процесом педагогічного впливу на особистість, де учень є одночасно і об'єктом, і суб'єктом виховання. Механізм впливу містить такі складові елементи: а) виховання в учнів потреби у виробленні тієї чи іншої якості; б) оволодіння учнями знаннями про особистісні якості; в) формування вміння, навичок та звичок поведінки.

Для формування в старшокласників інтересу до підприємницької діяльності необхідно створити умови для пролонгованого, а не дискретного педагогічного впливу на учнів. Тобто розвиток професійних інтересів потрібно здійснювати на основі навчальних та пізнавальних інтересів. Теоретично й практично доведено, що взаємозв'язок навчального, пізнавального та професійного інтересів найбільш повно реалізується в процесі поглибленого вивчення предметів соціального циклу. До соціальних дисциплін ми відносимо: історію України, всесвітню історію, правознавство, економічну та соціальну географію України, соціально-економічну географію світу, курс «Людина і суспільство», країнознавство, історію культури рідного краю, основи економічних знань, основи підприємницької діяльності та цілу низку інших предметів залежно від спрямованості навчального закладу. В контексті нашого дослідження значення названих предметів зумовлене тим, що вони займаються аналізом особливих умов існування, властивостей та форм розвитку людських індивідуумів, маючи своїм завданням цілеспрямований вплив на їхні життєві умови. Викладання цих предметів дає можливість не тільки розкрити економічні аспекти, а й здійснити пов'язане з цим важливе завдання виховання – педагогічне забезпечення соціалізації учнів, що означає оптимальне входження особистості в соціальне і, передусім, економічне оточення, а також знаходження

свого місця в ньому. Однак викладання соціальних предметів у більшості випадків готує школярів до реалізації виробничо-виконавчих функцій. Вплив же на розвиток в учнів готовності до виконання соціально-економічних завдань підприємницького плану, формування соціально-психологічних та етичних якостей особистості в умовах ринкової економіки виявляється незначним. Об'єктивний спектр якостей особистості, без якого неможлива сьогодні ефективна економічна діяльність, не актуалізується в навчанні, і отже, не віддзеркалюється в свідомості учнів. Тому вкрай актуальне завдання – подолати різочу невідповідність між програмами шкільних предметів і світом реального життя. Мова йде про необхідність забезпечити економічну спрямованість вивчення суспільних дисциплін у загальноосвітній школі. В процесі викладання соціальних предметів необхідно тісніше пов'язувати їх зміст з виконанням різноманітних розрахунків, управлінських функцій, розв'язання пошуково-творчих завдань.

Загалом ефективність роботи школи з формування інтересу старшокласників до підприємницької діяльності під час вивчення предметів соціального циклу значно підвищиться якщо:

- буде розроблена така теоретична модель викладання соціальних предметів, яка змогла б надати навчанню сучасну професійну спрямованість;
- загальна підготовка учнів буде органічно пов'язана із формуванням їх професійних інтересів;
- навчальний процес матиме відповідні методичні матеріали;
- навчання забезпечуватимуть кваліфіковані кадри з базовою освітою.

Література:

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки: Навч. посібник – К.: КНЕУ, 1998. – 280с.
2. Нисимчук А.С. Экономическое воспитание в сельской школе. – М.: Просвещение, 1989. – 207с.
3. Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення у чнівської молоді/ За ред. М.П.Гімєнка. – Бердянськ: Інститут педагогіки АІН України, 1996.- 230с.

Віталій Олійник

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГІМНАЗІЯХ (1900-1939рр.)

Соціально-економічне становище Галичини на початку ХХ століття обумовило масове поширення кооперативного руху. Західноукраїнська кооперація зуміла організувати навколо себе основні інтелектуальні сили, дала їм можливість проявити себе і реалізувати свої здібності. Поширення ідей кооперації в Західній Україні не могло не позначитися і на освіті того часу.

На початку ХХ століття в загальноосвітніх закладах Галичини почали запроваджувати практичне кооперативне навчання (засновували шкільні кооперативи і каси ощадності), а починаючи з 20-х років були спроби ввести теоретичне кооперативне навчання.

Кооперативне навчання й виховання не обминуло й такі заклади освіти, як гімназії.

"Школу треба перетворити так, щоб вона пригтовлювала не тільки до приватного життя для свого "я", але дала підвалини, тобто познайомила з новими течіями життя, які прямують до удосконалення суспільного життя, познайомити практично з ідеєю кооперації, а то наступить тоді, коли при кожній школі будуть кооперативні спілки" [12, 7].

Кооперативне виховання в школі багато допомагає загальному вихованню дитини, виховуючи самоповагу, чесність, почуття товариської єдності, певність у великій силі гуртування, любові до ближнього і т.д. Тут якнайкраще учитель зближається з учнями не як "владетержець", а як батько, старший брат проймається їх думками.

Почуваєш, що відразу попав в іншу атмосферу не сухої, заскорузлої, книжкової науки, а в атмосферу вільного єднання старшого з меншим, більш досвідченого з менш досвідченим. Тут розкривається душа дитини, її психіка. До того ж це та міцна підвалина, на якій виросте велика справжня кооперація, яка допоможе вивести наш збіднілий, заляканий народ на широкий шлях добробуту і щастя.